

ה. גיוס בקרב גברים מרקע חרדי: חרדים מבית ויוצאים

צביקה דויטש ומשה שנפלד

תקציר

פרק זה מציג ניתוח ייחודי של מגמות בשיעורי השירות הצבאי של גברים מרקע חרדי בחלוקה בין חרדים בהווה (חרדים מבית) ולא-חרדים בהווה (יוצאים). בניגוד לדיווחי הצבא, שאינם מספקים נתונים עקביים ואינם מבחינים בין המתגייסים מרקע חרדי על בסיס חרדיות בהווה, ניתוח זה מתבסס על הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המאפשר לזהות לפי הגדרה עצמית את רמת הדתיות של משפחת המרואיין בעבר (כשהיה בן 15) ואת רמת הדתיות בהווה, ולפי דיווח עצמי האם שירת המרואיין בצבא. מהממצאים עולה כי בניגוד למגמות העולות מדיווחי צה"ל, בעשור האחרון לא חל שינוי גדול בשיעור המשרתים מרקע חרדי. עם זאת נמצא כי במקביל לירידה ניכרת ומתמשכת בשיעור המשרתים בקרב חרדים מבית, ישנה עלייה בשיעורם של היוצאים המשרתים. עלייה זו, יחד עם שיעורי יציאה גבוהים יותר בגיל הצעיר, היא שמיתנה את הירידה בשיעור המשרתים בקרב גברים מרקע חרדי. עוד עולה מהניתוח כי בהתבסס על הנתונים העדכניים לגילים הצעירים, היוצאים הם כ-60%-70% מכלל המתגייסים מרקע חרדי.

הגדרות ומקורות נתונים

קבוצות

יוצאים - חרדים בעבר ולא בהווה (קיצור ליוצאי החברה החרדית)
חרדים מבית - חרדים בעבר ובהווה
בעלי רקע חרדי - כל מי שהיה חרדי בעבר (חרדים מבית + יוצאים)

מונחי שירות צבאי

מתגייס - מי שהתגייס לשירות צבאי בשנה מסוימת
משרת - מי שאי פעם שירת בשירות צבאי

מקורות הנתונים ושיטות הזיהוי (*)

הסקר החברתי של הלמ"ס - לשנים 2007-2012 וכן 2017-2021, גברים בני 20-54. זיהוי עבר חרדי: גדל במשפחה חרדית לפי הגדרה עצמית (בגיל 15); זיהוי הווה חרדי: חרדי לפי הגדרה עצמית. המידע על שירות צבאי מבוסס על דיווח עצמי.

דיווחי צה"ל - מספר המתגייסים "מקרב תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים" לשנים 2010-2021 על פי דיווחי צה"ל.

נתונים מנהליים - נתונים בדבר בוגרי החינוך החרדי (למד בכיתה י"א בתיכון בפיקוח חרדי) על פי רשומות משרד החינוך לשנים 2003-2019.

(*) להרחבה ראו נספח ה-2 בפרק זה.

ה-1 מבוא

שיעור הגיוס הנמוך לצה"ל בקרב חרדים מעורר פולמוס ציבורי נרחב כחלק מהדיון בנושא השוויון בנטל. אך שצה"ל השקיע משאבים רבים בעידוד גיוס חרדים וביצירת מסלולים מותאמים להם, עד כה הייתה ההיענות נמוכה. לאחר שנים של טענות לגידול מהיר במספר המתגייסים, משנת 2018 המגמה התהפכה, וניכרת ירידה מתמדת במספרם. לפי נתוני צה"ל העדכניים עד סוף 2022, מקרב בוגרי החינוך החרדי ילידי 2001 (כלומר עד גיל 21) רק 9% התגייסו (צה"ל, 2022).

את העלייה ואת הירידה אפשר לייחס לכמה גורמים, בין היתר מיצוי פוטנציאל הגיוס או שינויים שחלו בדרך הספירה בעקבות מסקנותיה של ועדת נומה בדבר ליקויים בספירה (צה"ל, 2020).¹ עם זאת לא ברור באיזו מידה השיפורים שעליהם המליצה הוועדה אכן הוטמעו. כך או כך, כיום לא ברור באיזו מידה הנתונים אכן מבטאים ירידה אמיתית בגיוס של בעלי רקע חרדי, או שמא רק שינוי בדרך הספירה שלא בא לידי ביטוי בנתונים מהשנים המוקדמות יותר.

כיום אין לצה"ל מידע על חרדיותם בהווה של המתגייסים המסווגים כחרדים

זאת ועוד, אך כי ידוע כי חלק מבוגרי החינוך החרדי המתגייסים לצה"ל הם יוצאי החברה החרדית (יוצאים) – ולפי כמה הערכות מדובר ברובם – שיעורם המדויק אינו ידוע.² כיום אין לצה"ל מידע על חרדיותם בהווה של המתגייסים, אלא רק בעבר, וגם המידע על העבר לא מדויק; כמו שהדגיש צה"ל בדיווחיו האחרונים לממשלה לשנים 2021–2022, אין ביכולתו לערוך לדיוק הנתונים שכן המידע הזמין היחיד לו הוא זה שמעבירים מוסדות הלימוד שהחיילים למדו בהם לפני השירות, ומידע זה לוקה בחסר (אלמסי, 2023). במילים אחרות, המידע שמסר צה"ל ולעיתים מכונה בציבור הרחב "גיוס חרדים", מתייחס למעשה לבעלי רקע חרדי גם אם אינם חרדים כיום, וכן ייתכן שהוא מבוסס על נתונים חסרים.

פרק זה, המחקרי יותר באופיו, בא להשלים פער זה באמצעות שימוש בנתוני הסקר החברתי של הלמ"ס, המאפשרים לזהות על בסיס דיווח עצמי את השירות הצבאי, ועל בסיס הגדרה עצמית חרדיות בעבר ובהווה.³ בדומה למונחים בשנתון כולו, בעלי רקע חרדי הם הכינוי לכל מי שהיה חרדי בעבר, כאשר מתוכם מי שאינם חרדים בהווה (כולל דתיים ומסורתיים) הם יוצאים, ומי שחרדים גם בהווה מכונים חרדים מבית.⁴ נתונים אלה יאפשרו לשרטט תמונה עדכנית של המגמות בשיעורי המשרתים מרקע חרדי וכן לספק אומדן לשיעור היוצאים מתוכם.

המחקר מציג תמונה עדכנית של גיוס בעלי רקע חרדי בחלוקה לפי חרדיותם בהווה באמצעות נתוני הסקר החברתי

כדי לקשר נתונים אלה לנתונים הקיימים על גיוס חרדים, תוקדם לניתוח הצגה של הנתונים העולים מהדיווחים הרשמיים של צה"ל (להלן: דיווחי צה"ל), שבדיווחיו על מתגייסים "תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדיים" מציג את הנתונים בשתי רמות: הגדרה צרה, הכוללת בוגרי מוסדות חינוך חרדיים על פי החוק,⁵ והגדרה מורחבת, הכוללת גם בעלי זיקה חרדית שלא למדו במוסדות אלה.

חלק ה-2 סוקר את חוק שוויון בנטל, מציג את מורכבות ההגדרות וכן את הרקע להקמתה של ועדת נומה. כמו כן מובאות בו מגמות במספר המתגייסים מרקע חרדי לפי דיווחי צה"ל ואת שיעורם מקרב בעלי רקע חרדי (על בסיס נתוני חינוך מנהליים). נטען כי אך שמנתונים אלה לכאורה עולה כי חלה עלייה ובעקבותיה ירידה בשיעור המתגייסים מרקע חרדי, נראה כי אלה נגרמו בעיקר משינויים בספירה. חלק ה-3, בהתבסס על נתוני הסקר החברתי, מציג ניתוח של שיעורי המשרתים מרקע חרדי. על בסיס הניתוח נראה כי למעשה בכל התקופה היה שיעור המשרתים מרקע חרדי קבוע למדי, בדומה לנטען בסעיף ה-2. עוד יובא בסעיף זה ניתוח בהפרדה בין יוצאים ובין חרדים מבית, וכן הערכה של שיעור היוצאים מקרב כלל המשרתים מרקע חרדי. חלק ה-4 ממחיש באמצעות סימולציה כי עלייה בשיעור היוצאים מהחברה החרדית מעלה את שיעור הגיוס של גברים מרקע חרדי.

1. על ועדת נומה ראו להלן.

2. בדיון בוועדת הכנסת שהתקיים במאי 2023 העריך נציג צה"ל כי מאות מתוך כ-1,200 בוגרי החינוך החרדי שהתגייסו הם "יוצאים בשאלה", בהבירו כי אי-אפשר לתת הערכות מדויקות (הכנסת ה-25, 2023). נושא זה אך עלה מדי פעם בפעם גם בדיון הציבורי (ראו למשל זיתון ושוחט, 2018; ארלוזורוב, 2019; גבאי, 2023; שלינגר, 2023).

3. להבדל בין דיווח עצמי להגדרה עצמית ראו סעיף 1.2 בנספח המקוון.

4. הנתונים מתייחסים לרמות הדתיות בעת הסקר ולא בעת השירות. מכל מקום, עבור בעלי רקע חרדי סביר שרמות הדת בעת הסקר דומות לאלה בעת השירות, שכן קיימות עדויות שעיך היציאה מתרחשת בגיל צעיר (רגב וגורדון, 2021). לכך יש להוסיף כי הממצאים העיקריים מתבססים על ניתוח צעירים בני 20–29, שלא חלף זמן רב משירותם הצבאי וחלקם עדיין משרת.

5. על הגדרות החוק ראו להלן.

ה-2 חרדים בצה"ל: חוק שוויון בנטל ומגמות גיוס

סעיף זה עוסק בדיווחי צה"ל על מתגייסים מרקע חרדי בהתאם להוראות "חוק שוויון בנטל" – חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 19), התשע"ד–2014. החוק קבע כי על הממשלה לקבוע יעדי גיוס מקרב "תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדים"⁶, וכי כדי לעקוב אחר העמידה ביעדים אלו, על שר הביטחון לדווח מדי שנה בשנה לממשלה על מספר המתגייסים מקרבם.⁷ עם זאת, על אף החוק, הפעם האחרונה שבו קבעה הממשלה יעדי גיוס הייתה בשנת 2013, טרם חקיקת החוק, ואלה נקבעו עד שנת 2016 בלבד.⁸

בכל האמור בדיווחי צה"ל, על אף ההתייחסות בחוק, הקריטריון שלפיו סווגו "חרדים" בדיווחים השתנה עם השנים, ובין היתר נדרש לכך גם בג"ץ (2017). בעקבות הפסיקה, לעניין דרישות החוק הוגדר כי "בוגרי מוסדות החינוך החרדיים" הם מי שלמדו בגילים 14–18 שנתיים לפחות במוסד חינוך שמסווג מבחינה מנהלתית כחרדי,⁹ וכן בוגרי ישיבות חרדיות לאחר שקיבלו דחיית שירות, גם אם אינם בוגרי החינוך החרדי בהגדרת החוק (צה"ל, 2020).¹⁰

הקריטריון שלפיו סווגו "חרדים" בדיווחי צה"ל השתנה במשך השנים

לצד דיווחיו של צה"ל על מספר המתגייסים על פי הגדרת החוק (בפרשנות המשתנה), במשך השנים כללו הדיווחים גם הגדרה מורחבת, הכוללת נוסף על מתגייסים אלה, גם מתגייסים בעלי זיקה חרדית שאינם בוגרי חינוך חרדי לפי החוק, כגון עולים חרדים ונוער חרדי ממסגרות קידום לנוער נושר כדוגמת תוכנית היל"ה. בדצמבר 2019, בעקבות תהליך בדיקה פנימי בצה"ל ובמקביל לכתבות בעיתונים שבהן נטען לזיוף נתונים הנוגעים לגיוס חרדים,¹¹ מינה הרמטכ"ל ועדה בראשותו של אלוף (מיל') רוני נומה במטרה להבהיר מיהם חרדים לעניין חוק הגיוס, אופן מימוש החוק על ידי צה"ל, והדרך שבה חישב צה"ל את מספרם בשנים 2011–2018 ("ועדת נומה"). הוועדה פרסמה את מסקנותיה בפברואר 2020 ובין היתר הצביעה על כשלים בנוהלי הספירה (צה"ל, 2020).

את הנתונים שעליהם דיווח צה"ל בהזדמנויות שונות ניתן לחלק אפוא לשלוש תקופות (תרשים ה-1):

התקופה טרום החוק (2010–2013). דיווחים בהתאם ליעדים שנקבעו בהחלטת הממשלה משנת 2011, ולפיהם כללה ההגדרה "חרדי" תלמידי ישיבות גדולות חרדיות הזכאים לדחיית גיוס לפי חוק טל.¹² בשנים אלה היה אופן הספירה שונה מהותית מהספירה לאחר החלת החוק, ועל אף ההגדרה המצומצמת של "חרדי", נכללו במספר המתגייסים גם כאלה ללא זיקה חרדית ששירתו במסלולים המיועדים לחרדים. מסיבה זו לא בדקה ועדת נומה את הנתונים הללו, והם נתפסים מהימנים פחות (צה"ל, 2020).

על בסיס דוח נומה ניתן לחלק את דיווחי צה"ל השנתיים לשלוש תקופות דיווח

התקופה הראשונה לאחר החלת החוק (2014–2018). דיווחי צה"ל לאחר "חוק שוויון בנטל" אך לפני פרסום דוח נומה. בתקופה זו נרשמה יציבות יחסית במספרי המתגייסים הן לפי ההגדרה המורחבת והן לפי הגדרת החוק, למעט שנת 2017, אז נרשמה ירידה חד-פעמית לפי הגדרת החוק ועלייה לפי ההגדרה המורחבת. סביר ששינויים אלו מקורם באיכות הנתונים, בהתאם לממצאי ועדת נומה על כשלים חמורים בשנים 2016–2017. נציין כי המספרים המצוינים בתרשים הם לאחר תיקונים שנעשו בעקבות עבודת הוועדה (לדיווחי צה"ל לפני פרסום הדוח ולתיקונים שנעשו בעקבותיו ראו תרשים ה-נ-1 בנספח).

התקופה השנייה לאחר החלת החוק (2019–2021). דיווחי צה"ל לאחר פרסום דוח נומה, בכלל זה הדיווחים על שנת 2019. המספרים המתייחסים לשנים אלה נמוכים יותר, ומלמדים על יציבות של כ-1,190–1,220 מתגייסים לשנה לפי הגדרת החוק, וכ-1,710–1,770 לפי ההגדרה המורחבת. מספר זה נמוך במידה ניכרת מהמספר שדווח עד 2018, וסביר שהירידה מבטאת תיקונים שהוחלו בעקבות עבודת הוועדה.

6. סעיף 26טו לחוק שירות ביטחון (תיקון מס' 19), התשע"ד–2014. ספר החוקים 2441, עמ' 358. 7. שם.

8. בשנת 2013, בהחלטה 638, קבעה הממשלה את יעדי הגיוס האלה: 2,000 מתגייסים בשנת 2013, 2,300 ב-2014, 2,700 ב-2015 ו-3,200 ב-2016 (הממשלה ה-33, 2013). לא נקבעו יעדי גיוס לשנים הבאות (מלאך וכהנר, 2022: 76).

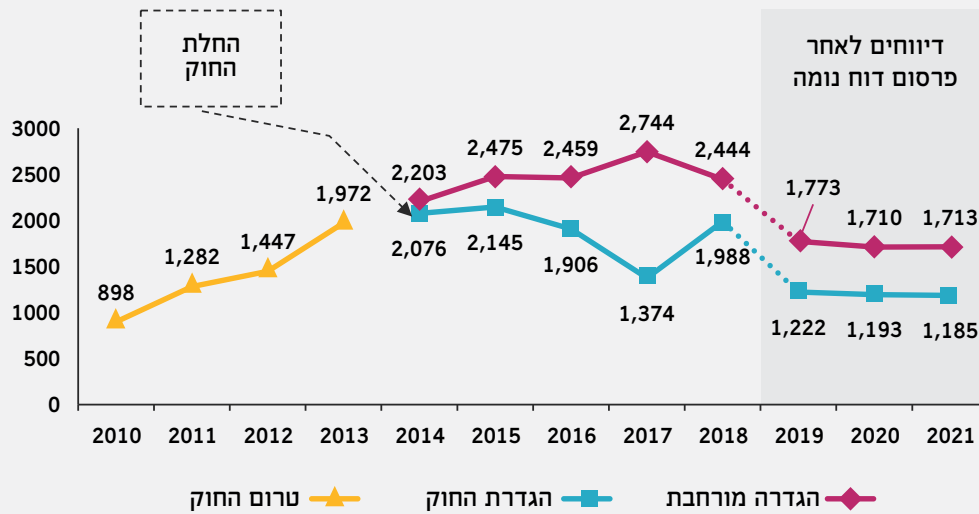
9. לעניין חוק זה מוסד חינוך חרדי הוא מוסד חינוך "תרבותי ייחודי" כהגדרת החוק (ישיבות ללימודי קודש) או מוסד חרדי שקבע בצו שר הביטחון (צה"ל, 2020).

10. עוד על השינויים שחלו בהגדרות המתגייסים מרקע חרדי, בכלל זה בעקבות פסיקת בג"ץ, ראו בפרק הראשון בדוח נומה (צה"ל, 2020).

11. ראו למשל בלומנטל, 2019; דבנדר ולב רם, 2019.

12. החלטה 2698 (הממשלה ה-32, 2011). להרחבה על חוק טל ראו דויטש, 2017.

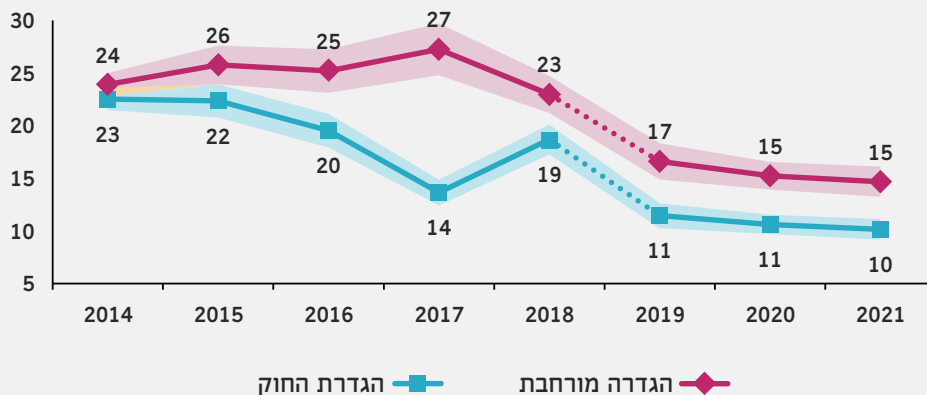
תרשים ה-1 | מגמות במספר המתגייסים השנתי של גברים מרקע חרדי על פי דיווחי צה"ל

מקורות: דיווחי צה"ל. לפרטים ראו הערות בלוח ה-נ-2 בנספח. השנים מתייחסות לשנות גיוס, שמתחילות ב-1 ביולי.

אך שבתרשים ה-1 ניכרת ירידה קלה בלבד במספר המתגייסים בשנים 2019-2021, בהינתן קצב הגידול השנתי של החברה החרדית (העומד על 3%-4.5%), כשמדובר בשיעור המתגייסים למעשה מדובר בירידה חדה יותר. כדי להעריך שינוי זה במצב שבו הנתונים של כלל בעלי רקע חרדי לפי הגדרות החוק אינם זמינים לנו, התבססנו על נתונים מנהליים של מספר הגברים שבכיתה י"א למדו במוסד של משרד החינוך בפיקוח חרדי. מכיוון שמתגייסים חרדים יכולים להתגייס בגיל 19-20 אבל רשאים לדחות את הגיוס לגיל 24-25, נלקח טווח זה בחשבון.¹³ שיעור המתגייסים מרקע חרדי חושב אפוא לשני טווחים: סף עליון, כשמסקללים לבני 19-20, וסף תחתון, כשמסקללים לבני 24-25 (לשיטת הנרמול ראו נספח ה-2). הממוצע לשני הטווחים והטווח שלהם מוצגים בתרשים ה-2. נציין כי התרשים מציג נתונים משנת 2014 ואילך בלבד, שכן הנתונים לפני שנה זו כאמור מהימנים פחות.

תרשים ה-2 | מגמות בשיעור (מקורב) של המתגייסים מרקע חרדי (נתונים מנהליים)

מקורות: מספר המתגייסים - לפי דיווחי צה"ל. גודל השנתון - גברים שבכיתה י"א למדו במוסד של משרד החינוך בפיקוח חרדי. לפרטים ראו הערות בלוח ה-נ-2 בנספח.

הסף התחתון מנורמל לבוגרי החינוך החרדי בני 19-20 בשנת הגיוס הרלוונטית, והסף העליון לבני 24-25 באותה שנה. הקו מציג את הממוצע לשני הספים, והרקע את הטווח ביניהם. להסבר ראו נספח ה-2.

13. ניתוח זה מספק קירוב של המגמות בשיעור המתגייסים מרקע חרדי ולא שיעור מדויק, שכן לעניין חוק הגיוס שנתון חרדי אינו חופף לגודל השנתון שעליו התבצע החישוב.

הניתוח מלמד כי למעט שנת 2017, שיעור המתגייסים היה יציב יחסית בכל אחת משתי התקופות לאחר החלת החוק. בתקופה הראשונה (2014-2018) הוא עמד על 23%-26% לפי ההגדרה המורחבת ועל 19%-23% לפי הגדרת החוק; ובתקופה השנייה (2019-2021), לאחר המלצות ועדת נומה, ירד השיעור ועמד על 15%-17% לפי ההגדרה המורחבת, ועל 10%-11% לפי הגדרת החוק.

נתוני שיעור המתגייסים בשנים שלאחר פרסום דוח נומה העולים מהתרשים, דומים לנתוני שיעור המתגייסים של גברים מרקע חרדי שפרסם צה"ל: 9% מתוך שנתון 2021 התגייסו עד סוף שנת 2022 (צה"ל, 2022).¹⁴ נתונים אלו דומים לנתונים שיוצגו בסעיף הבא. אלו יחד תומכים בהנחה כי דיווחי האחרונים של צה"ל בדבר מספר המתגייסים לפי הגדרת החוק מייצגים בקירוב את מספר המתגייסים של גברים מרקע חרדי. מכיוון שהירידה העיקרית במספרים היא בנתונים שפורסמו לאחר דוח נומה, סביר להניח שהפער נגרם במידה רבה בשל תיקונים שנעשו בספירה, וכחות בשל שינויים ממשיים במספר המתגייסים.

בכל אחת משתי התקופות לאחר החלת החוק היו שיעורי המתגייסים יציבים יחסית

שיעור המתגייסים מרקע חרדי על בסיס דיווחי צה"ל שפורסמו לאחר דוח נומה, דומה לאומדנים על בסיס מקורות אחרים

ה-3 מגמות בשיעורי המשרתים

כדי לספק אומדן מהימן של מגמות ברמות הגיוס של בעלי רקע חרדי וכן אומדן של שיעור היוצאים בקרבם, התבססנו על נתוני הסקר החברתי, המאפשר לזהות על בסיס הגדרה עצמית את החרדיות בעבר ובהווה וכן האם שירת הנסקר אי פעם בצבא על בסיס דיווח עצמי.¹⁵ נדגיש כי בשל מגבלת הנתונים הזמינים, הניתוח בסעיף זה מתייחס ל"משרתים" - מי שאי פעם שירתו בצבא, ולא למתגייסים שנתיים. מכל מקום, כפי שיוצג, בקרב צעירים שיעור המשרתים קרוב יחסית לשיעור המתגייסים.

הניתוח נעשה בשלושה שלבים: בשלב הראשון (סעיף ה-3.1) חושב אומדן של שיעורי המשרתים בשנים 2017-2021 בהתבסס על נתוני הסקר החברתי ובחלוקה לקבוצות גיל, וכן בחלוקה על פי חרדיות בהווה: יוצאים וחרדים מבית. בשלב הבא (סעיף ה-3.2) נותחו מגמות בשיעורי המשרתים בחלוקה לכלל המשרתים מרקע חרדי ולחרדים מבית, ובסעיף ה-3.3 ניתן אומדן לשיעורם של יוצאי החברה החרדית מקרב כלל המשרתים מרקע חרדי. ההנחה היא כי שיעור המשרתים מרקע חרדי מושפע מכמה גורמים, הבולטים שבהם: שיעור המשרתים מקרב החרדים מבית, שיעור המשרתים מקרב היוצאים, וכן שיעורם של היוצאים מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי.

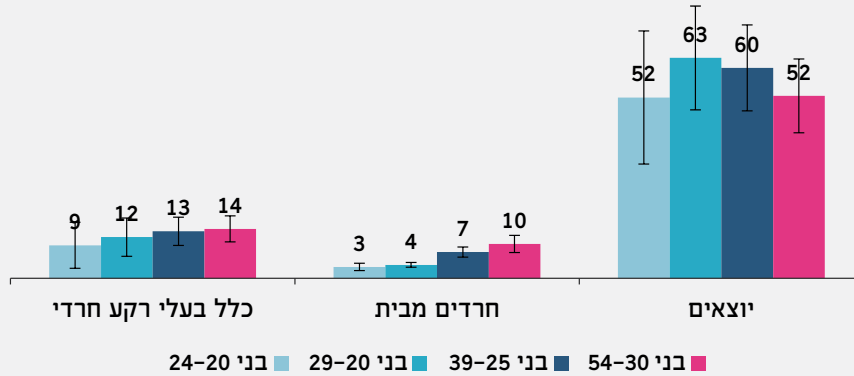
ה-3.1 שיעורי המשרתים בקרב גברים מרקע חרדי

כדי לאתר מגמות בשיעור המשרתים הן בקרב כלל הגברים מרקע חרדי והן בקרב היוצאים והחרדים מבית, נעשתה חלוקה לארבע קבוצות גיל שאינן מוציאות זו את זו: בני 20-24; בני 20-29; בני 25-39 ובני 30-54. החפיפה בין קבוצות הגיל נעשתה משום שהמדגם קטן עם הגיל, בייחוד בכלל האמור ביוצאים. הנתונים מוצגים בממוצע לשנים 2017-2021.

14. הנתון שדיווח צה"ל מחשב את שיעור המתגייסים מתוך מסיימי כיתה י"ב בתיכון בפיקוח חרדי במשרד החינוך.

15. על ההבדל בין דיווח עצמי להגדרה עצמית ראו הערה 3 בפרק א וכן בנספח המקוון, סעיף 1.2.

תרשים ה-3 | שיעור המשרתים - בקרב בעלי רקע חרדי
בחלוקה לפי חרדיות בהווה וקבוצות גיל
 (ממוצע לשנים 2017-2021)

מקור: נתוני סקר החברתי לשנים 2017-2021, גברים מרקע חרדי בני 20-54. את הנתונים לבני 24-20 יש לקחת בהסתייגות בשל מספר התצפיות הקטן יחסית. הקווים האנכיים מציגים רווח בר-סמך ברמת ביטחון של 95%. לנתונים המלאים כולל מספר התצפיות ראו ה-נ-1 בנספח.

מהנתונים עולה כי בקרב כלל בעלי רקע חרדי שיעור המשרתים יורד עם הגיל - כשבקרב בני 54-30 הוא עומד על 14%, ואלו בקרב צעירים בני 24-20 הוא עומד על 9% בלבד. נתון זה דומה לנתוני צה"ל, שלפיהם עד סוף 2022 התגייסו 9% מבוגרי החינוך החרדי עד גיל 21 (צה"ל, 2022; וכן תרשים ה-2 למעלה).¹⁶

את הירידה עם הגיל בשיעור המשרתים, ניתן היה אולי להסביר בנטייתם של חרדים להתגייס בגיל מבוגר יותר, ואולם הסבר זה סביר פחות שכן מנתוני צה"ל עולה שמקרב בוגרי מוסדות חרדיים שהתגייסו בשנים 2019-2021, יותר מ-80% היו בני 18-21 ו-97% היו בני פחות מ-25 (צה"ל, 2023).¹⁷

כ-9% מהצעירים מרקע חרדי שירתו בצבא, נתון הדומה לשיעור המתגייסים לפי דיווחי צה"ל האחרונים

מהנתונים עולה גם הבדל גדול בשיעור המשרתים בין חרדים מבית ליוצאים. בקבוצת הגיל 24-20 שיעור המשרתים עומד על 52% מקרב היוצאים ורק על 3% מקרב חרדים מבית, ואילו בקבוצת הגיל המורחבת 29-20 השיעור עולה ל-63% מקרב היוצאים ול-4% מקרב חרדים מבית. בבגילים המבוגרים יותר נמצאו מגמות מנוגדות - בקרב היוצאים שיעור המשרתים בגילאי 39-25 עומד על 60% לעומת 52% בקרב בני 54-30; ואילו בקרב חרדים מבית הוא עומד על 7% ו-10% בהתאמה.

בקבוצות גיל צעירות כ-60%-63% מהיוצאים שירתו בצה"ל לעומת כ-4%-7% מקרב חרדים מבית

את שיעור המשרתים הנמוך בקרב גברים מרקע חרדי בני 24-20 (9%) בהשוואה לקבוצת המורחבת של בני 29-20 (12%) אפשר להסביר בשכיחות המתגייסים מעל גיל 20. עם זאת חשוב לסייג ולומר כי את הנתונים בדבר בני 24-20 הנוגעים לחרדים מבית וליוצאים יש לקחת בזהירות בשל שיעור הטעות היחסית הגבוה בקבוצות אלה.

נתונים אלו רומזים כי עלייה בשיעור המשרתים בקרב היוצאים יחד עם עלייה בשיעור היציאה מסייעים בבלימת הירידה הגבוהה בשיעור המשרתים בקרב כלל בעלי רקע חרדי, למרות הירידה החדה בשיעורי המשרתים בקרב חרדים מבית. הסעיף הבא מספק ניתוח מעמיק יותר של מגמות אלה.

16. נתוני צה"ל הם עבור ילידי 2001 שהתגייסו עד סוף 2022 (צה"ל, 2022).

17. נתונים אלו מתייחסים להתפלגות הגיל של המתגייסים לפי שנתון שירות עבור השנים 2019-2021. חשוב להבהיר כי נתונים אלו צפויים להיות שונים מהתפלגות גיל המתגייסים בכל שנתון לידה.

ה-3.2 מגמות בשיעורי המשרתים מרקע חרדי

תרשים ה-4 מציג מגמות בשיעור המשרתים מקרב כלל הגברים מרקע חרדי ומקרב חרדים מבית. הניתוח נעשה לשתי תקופות זמן - 2012-2007 ו-2021-2017¹⁸ - והנתונים מוצגים כממוצע נע של חלונות זמן של שנתיים. יש לציין כי בשנת 2011 נעשה שינוי מתודולוגי בסקר החברתי שעשוי להשפיע רבות על הנתונים הנוגעים לקבוצות בעלות זיקה לחרדים, ועל כן יש להתייחס בזהירות להשוואה בין נתונים שנאספו לפני שנת 2010 ובין נתונים שנאספו אחריה.¹⁹

תרשים ה-4 | מגמות בשיעור המשרתים - בקרב בעלי רקע חרדי וחרדים מבית
בחלוקה לקבוצות גיל

מקור: נתוני הסקר החברתי, גברים מרקע חרדי בני 25-54. המשטנה "רמת דתיות הבית בגיל 15" אינו זמין לפני שנת 2007 ובשנים 2013-2016. בשנת 2011 נעשה שינוי מתודי בסקר החברתי: לשכבות הדגימה והניפוח נוסף המשטנה חרדי לפי הגדרה מנהלית (פורטנוי, 2007). צבעי הרקע מציגים רווח בר-סמך ברמת ביטחון של 95%.

18. המשטנה "רמת דתיות הבית בגיל 15", המאפשר לזהות בעלי רקע חרדי, לא היה זמין לפני שנת 2007 וכן בשנים 2013-2016.
19. בשנת 2011 נוסף לשכבות הדגימה והניפוח של הסקר החברתי המשטנה חרדי לפי הגדרה מנהלית (פורטנוי, 2007).

מהנתונים עולה כי מהשנים 2010-2011 ואילך נרשמה בקרב החרדים מבית (תרשים ה-4א) מגמה שלילית מתמשכת בשיעור המשרתים בשתי קבוצות הגיל, ואילו בקרב כלל בעלי רקע חרדי (תרשים ה-4ב) המגמה השלילית המתמשכת נמצאה רק אצל המבוגרים יותר, כשבקרב הצעירים יותר, בני 25-39, נרשמה בשנים 2020-2021 אפילו עלייה. מכל מקום, כדי להסיק אם אכן מדובר בשינוי מגמה ולא בשינוי זמני קצר, יש להמתין לנתוני השנים הבאות.

בקרב חרדים מבית קיימת מגמה שלילית מתמשכת בשיעור המשרתים בשתי קבוצות הגיל

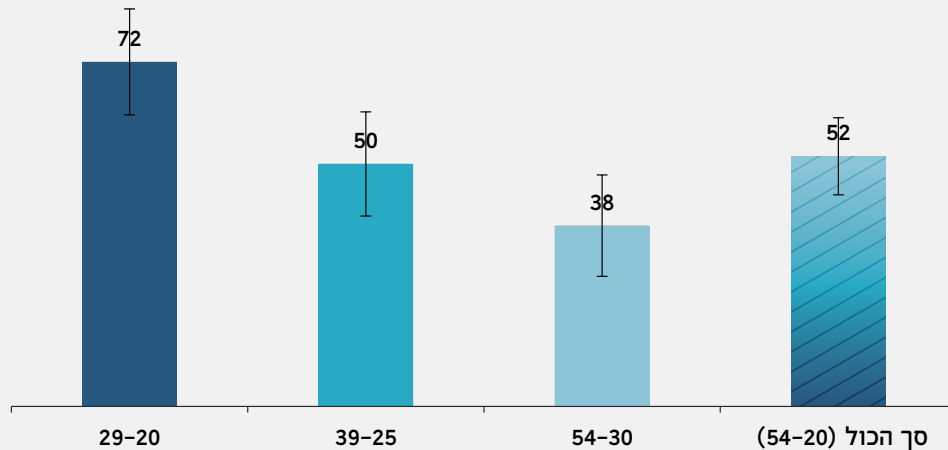
כשמדובר בכלל המשרתים מרקע חרדי, בשנים 2020-2021 עמד שיעורם על 12.8% בקרב בני 30-54 ועל 14% בקרב בני 25-39 בהשוואה לשיעור השיא שעמד על 24.5% ו-16% בהתאמה. בקרב חרדים מבית עמד שיעור המשרתים בשנים 2020-2021 על 7.5% בקרב בני 30-54, ועל 6.7% בקרב בני 25-39, בהשוואה לשיעור השיא שעמד על 18.7% ועל 10.7% בהתאמה. את הירידה אפשר לשייך בחלקה לשינוי המתודולוגי, ואולם גם כשבוחנים את המגמות השליליות לאחר השינוי המתודולוגי, התמונה העולה היא עדיין של מגמה שלילית מתמשכת.

ה-3.3 שיעור היוצאים מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי

ניתוח שיעור היוצאים מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי (תרשים ה-5) מעלה כי עד גיל 29 כ-70% מהמשרתים הם יוצאים, וכי שיעור זה פוחת במקצת עם הגיל: בקרב בני 25-39 היוצאים הם כ-50% מהמשרתים, ובקרב בני 30-54 - כ-38%. ירידה זו עשויה להיות מושפעת מנטייתם של חרדים להתגייס בגיל מבוגר יותר, מהמגמות השליליות בגיוס החרדים שהוצגו בסעיף הקודם, וכן משינוי בשיעור היוצאים (כמו שיומחש בסעיף ה-4.2).

כ-70% מהמשרתים הצעירים מרקע חרדי הם יוצאים

תרשים ה-5 | שיעור היוצאים מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי לפי קבוצות גיל

מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2021, משרתים מרקע חרדי בני 20-54. הקווים האנכיים מציגים רווח בר-סמך ברמת ביטחון של 95%. לנתונים המלאים כולל מספר התצפיות ראו ה-נ-1 בנספח ה-1.

בשיעור 72% אפשר לראות כזה שמייצג את שיעור היוצאים בני 20-29 מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי (שנתון שירות) - כלומר מתוך אלו שהתגייסו. שיעור זה אינו כולל במניין המשרתים את אלו שלא התגייסו אך צפויים להתגייס בעתיד, ולכן הוא מייצג את אלו שכבר התגייסו ולא את שיעור הגיוס הכולל - המכליל הן את המשרתים והן את הצפויים להתגייס בעתיד (להלן "שיעור גיוס צפוי"). מתקיים אפוא פער הנובע מכך שחרדים נוטים להתגייס בגיל מאוחר יותר, כך שבקרב הצעירים שיעור המשרתים אינו כולל את אלו שעדיין לא התגייסו. כשמדובר בחרדים - שבשל הגידול הטבעי הגדול המאפיין אותם משקל הצעירים שעדיין יכולים להתגייס גבוה יחסית - פער זה משמעותי.²⁰

20. דוגמה להמחשה. נניח ששיעור היציאה עומד על 14%, וקצב הגידול הטבעי החרדי השנתי עומד על 4%. עוד נניח שבכל שנתון לידה שיעור הגיוס הצפוי עומד על 63% בקרב היוצאים ו-6% בקרב חרדים מבית, כאשר גיל הגיוס מתפלג כך: בקרב חרדים מבית 2% מתגייסים בגיל 21 ועוד 4% בגיל 25, ואילו בקרב היוצאים 50% מתגייסים בגיל 18 ועוד 13% בגיל 21. בהנחות אלה נקבל כי היוצאים מהווים 63% מכלל הגיוס הצפוי, אבל כ-70% מכל המתגייסים.

השיעור בקרב מבוגרים, לאחר גיל הגיוס, יכול לייצג את שיעור הגיוס הצפוי, אך רק לאותם שנתונים. לא ניתן ללמוד ממנו על שיעורי הגיוס בשנתונים הצעירים, בשל הירידה בשיעורי הגיוס בקרב חרדים מבית והעלייה בשיעור הגיוס בקרב יוצאים.

ה-4 שיעור הגיוס הצפוי

כאמור, בשל השינויים האפשריים בשיעורם של היוצאים, בשיעור המשרתים בקרבם ובשיעור המשרתים מקרב חרדים מבית, קשה להעריך את שיעור היוצאים מכלל הגיוס הצפוי (מי ששירתו עד כה והצפויים להתגייס בעתיד) בשנתון צעירים שעדיין מתגייסים. בפרק זה נספק הערכה לנתון בכפוף לכמה הנחות שמרניות. הממצאים ימחישו כי היוצאים הם גורם דומיננטי בשיעור הגיוס הצפוי של כלל הגברים מרקע חרדי.

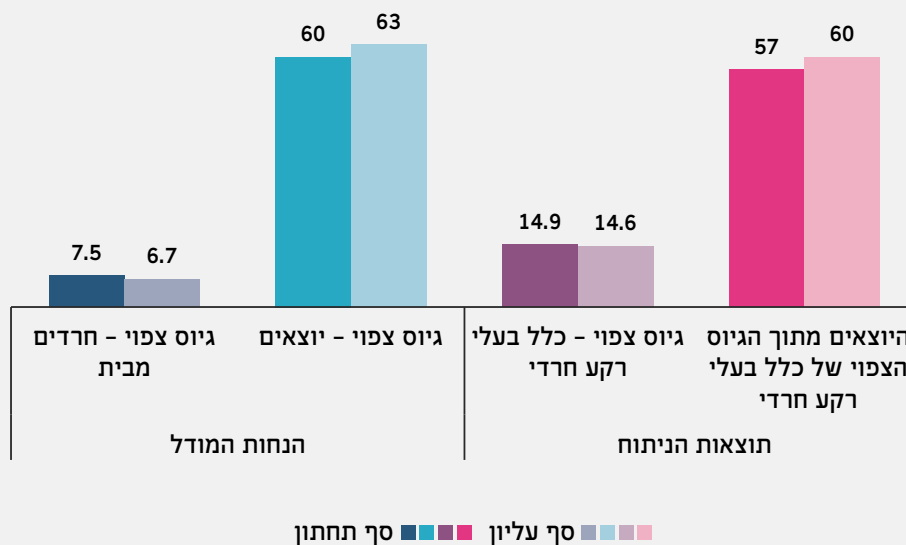
ה-4.1 שיעור הגיוס הצפוי של גברים מרקע חרדי ושיעור היוצאים מתוכם

לצורך חישוב שיעור הגיוס הצפוי נעשה שימוש בנתונים מהסעיף הקודם בנוגע לשיעור המשרתים בקרב היוצאים ובקרב חרדים מבית בשילוב הנחה בדבר שיעור היציאה (לתיאור פורמלי ראו נספח ה-3). בכל האמור ביוצאים, בהנחה ששיעור המשרתים בטווח הגילים 20-39 מייצג את שיעורי הגיוס הצפוי העדכניים (תרשים ה-3 למעלה), ההנחה היא כי שיעור הגיוס הצפוי עומד על 60%-63%. בכל האמור בחרדים מבית נעשתה הנחה שמרנית ולפיה שיעור הגיוס הצפוי הוא 6.7%-7.5%, בדומה לשיעורי המשרתים של בני 30-54 בשנים 2020-2021 (ראו לעיל תרשים ה-4א). ההנחה באשר לשיעורי היציאה בקרב גברים מרקע חרדי היא כי אלה עומדים על 14%, בדומה לממצא המעודכן בסקר החברתי (ראו פרק א).

תרשים ה-6 מציג את ממצאי הניתוח לצד ההנחות בדבר שיעורי הגיוס הצפוי. מהניתוח עולה כי שיעור הגיוס הצפוי לשנתון של גברים מרקע חרדי עומד על 15% כשמתוכם 57%-60% הם יוצאים. כלומר, שקלול המתגייסים הצפויים בעתיד מקטין את שיעורם של היוצאים בקרב כלל המשרתים מרקע חרדי מכ-70% לכ-60%.

אם משקללים גיוס עתידי, שיעור היוצאים מכלל המתגייסים מרקע חרדי עומד על 60%

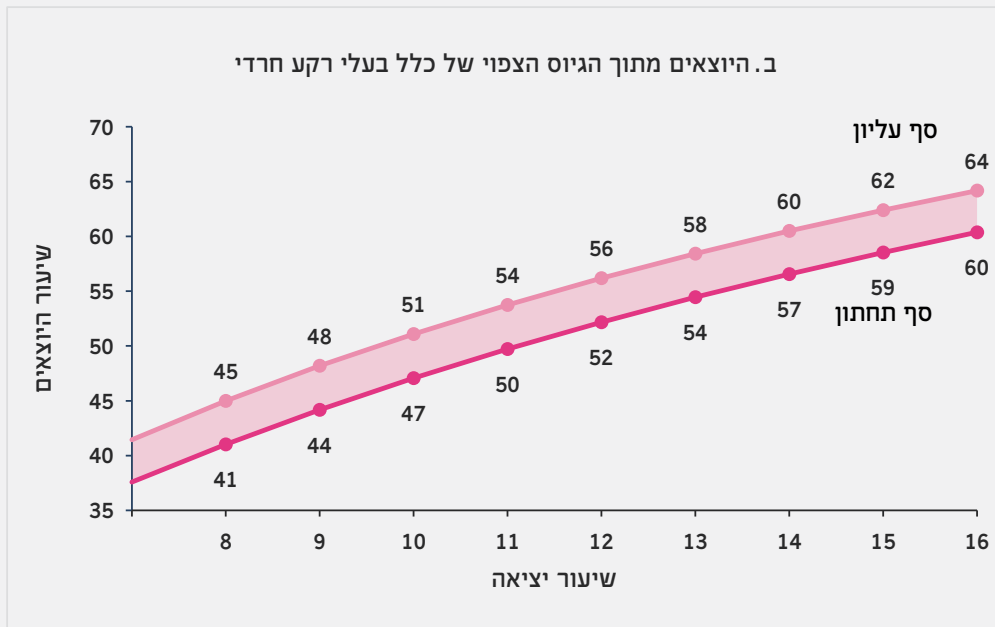
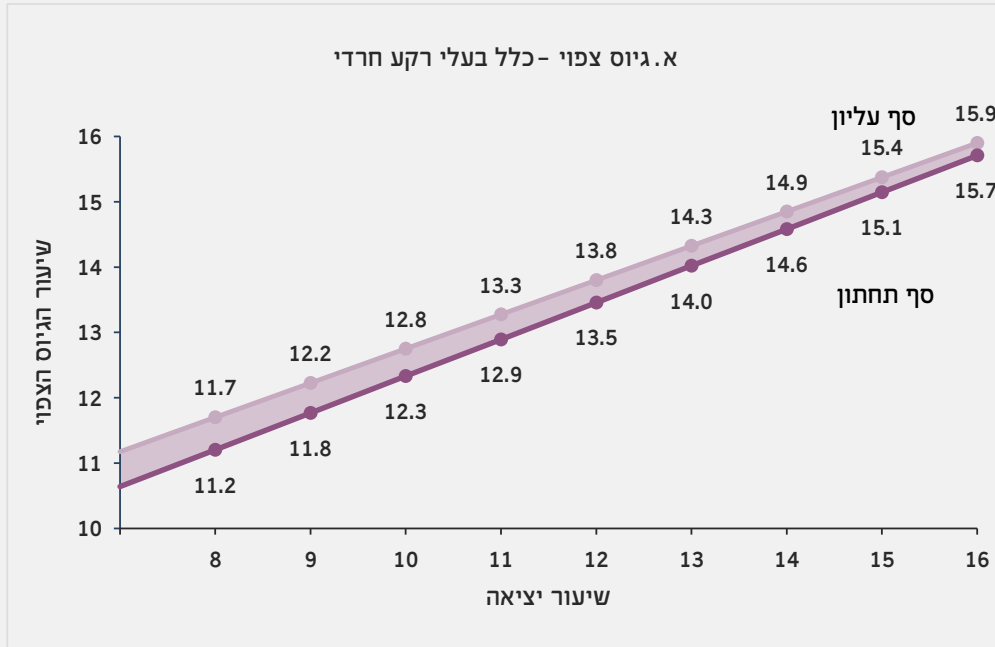
תרשים ה-6 | שיעור הגיוס הצפוי בקרב בעלי רקע חרדי ושיעור היוצאים מתוכם

בסך העליון ההנחה היא כי שיעור הגיוס הצפוי עומד על 63% בקרב היוצאים ועל 6.7% בקרב חרדים מבית. בסך תחתון ההנחות הן כי השיעורים עומדים על 60.1%-7.5% בהתאמה.

ה-4.2 סימולציה - השפעת שינויים בשיעור היציאה על הגיוס הצפוי של גברים מרקע חרדי

תרשים ה-7 | סימולציה - שיעור הגיוס הצפוי בקרב בעלי רקע חרדי ושיעור היוצאים מתוכו כתלות בשיעורי היציאה

בסך העליון ההנחה היא כי שיעור הגיוס הצפוי עומד על 63% בקרב היוצאים ועל 6.7% בקרב חרדים מבית. בסך תחתון ההנחות הן כי השיעורים עומדים על 60.1%-ו 7.5% בהתאמה.

עלייה בשיעור היציאה מעלה את שיעור הגיוס בקרב בעלי רקע חרדי

ניתוח זה מחדד את התרומה של שיעור היציאה לבדו לבלימת הירידה בשיעור הגיוס הצפוי בקרב גברים מרקע חרדי. לו היה שיעור היציאה מהחברה החרדית נותר 8%, היה שיעור הגיוס הצפוי עומד על 11%-12%, בהשוואה לשיעורים של 14%-15% לפי שיעור היציאה העדכני (14%), שהוצגו בסעיף הקודם. העלייה בשיעור היציאה הגדילה אפוא את חלקם של היוצאים בקרב כלל המתגייסים הצפויים מרקע חרדי מ-41%-45%, לו עמד שיעור היציאה על 8%; ל-57%-60% בעקבות עליית שיעור היציאה ל-14%. במבט קדימה, אם יעלה שיעור היציאה ל-16% ובהנחה ששיעור הגיוס הצפוי בכל קבוצה יישאר קבוע, יעלה שיעור הגיוס הצפוי של גברים מרקע חרדי ל-16%, וחלקם של היוצאים בו יעלה ל-60%-64%.

ה-5 סיכום ודיון

מהנתונים שהוצגו עולה כי עם השנים חלה ירידה ניכרת בשיעור המשרתים בצבא בקרב חרדים מבית, ונראה ששיעורי שירות גבוהים בקרב היוצאים מהחברה החרדית בשילוב עלייה בשיעורי היציאה הם שמנעו את הירידה בשיעור המשרתים בקרב כלל הגברים מרקע חרדי. מתוך כלל המשרתים הצעירים מרקע חרדי נמצא שכ-70% מהם הם יוצאים. כשמסקללים גיוס בגיל מאוחר יותר של חרדים מבית, כלומר בוחנים את שיעור הגיוס הצפוי, עומד שיעורם של היוצאים מתוך כלל הגיוס הצפוי על 57%-60%.

כדי לעודד גיוס חרדים, צה"ל משקיע משאבים רבים, בין היתר ביצירת מסלולים מותאמים והקלות בתנאי השירות לבעלי רקע חרדי בכלל ולחרדים כיום בפרט. ואולם מהנתונים עולה כי ההיענות נמוכה, וחלק ניכר מבלימת הירידה בגיוס יש לשייך לגיוס של יוצאי החברה החרדית. מכאן עולה כי בבואו להציע התאמות למתגייסים מרקע חרדי, טוב יעשה צה"ל אם יתאים את המענים גם ליוצאים - שהם רוב המתגייסים מקבוצה זו. בשביל היוצאים לא רק שלא דרושה השקעה יתרה בהתאמות תרבותיות ובהפרדה מגדרית ומגזרית, אלא אדרבה, נדרשת השקעה בשילוב ובאינטגרציה בתוך המסלולים הכלליים, שכן הפיקוח הדתי וההפרדה בסופו של דבר פוגעים בהם.

ה-מקורות

- אלמסי א' (2023). **גיוס חרדים לצה"ל: נתונים מדווחים והאתגרים באיסופם**. מרכז המחקר והמידע של הכנסת. ארלוזורוב, מ' (2019, 3 בדצמבר). בניכוי היוצאים בשאלה, מצבנו גרוע: הכישלון המהדהד של גיוס החרדים. **דה מרקר**. בלומנטל, א' (2019, 4 בדצמבר). צה"ל מינה אלוף במיל' לבדיקת נתוני גיוס חרדים: "לא זיוף, היו פערים". **וויינט**. בנדר, א', ולב רם, ט' (2019, 4 בדצמבר). ראש אכ"א על פרשת זיוף נתוני הגיוס: "ייתכן שנעשו טעויות, לא הייתה כוונת זדון". **מעריב**.
- בג"ץ (2017). בג"ץ 1877/14, בג"ץ 1937/14, ובג"ץ 2260/14 ו-8017/15 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת**. גבאי, י' (2023, 10 במאי). צה"ל חשף: כ-1,200 חרדים מתגייסים מדי שנה; מאות מתוכם יוצאים בשאלה. **כיכר השבת**. דויטש, צ' (2017). השפעת "חוק טל" על היצע העבודה של גברים חרדים. **סקר בנק ישראל 89, 89-124**.
- הכנסת ה-25 (2023, 10 במאי). סטאטוס גיוס חרדים לצה"ל - תמונת מצב ותוכניות להמשך (דיון בישיבת ועדת המשנה של ועדת החוץ והביטחון למשאבי אנוש בצה"ל, פרוטקול 4), אתר הכנסת.
- הממשלה ה-32 (2011, 9 בינואר). החלטה 2698: קידום השירות הצבאי והאזרחי במגזר החרדי. אתר משרד ראש הממשלה.
- הממשלה ה-33 (2013, 28 ביולי). החלטה 638: שילוב חרדים ובני מיעוטים בשירות צבאי ואזרחי לצורך שילובם בשוק העבודה וליצירת שוויון בנטל הביטחוני והכלכלי. אתר משרד ראש הממשלה.
- זיתון, י', ושוחט, י' (2018, 2 בדצמבר). בלעדי: נתוני גיוס החרדים נחשפים. **וויינט**.
- למ"ס (2022). לוח 4.27: תלמידים בכיתות ז-יב שנשרו ממערכת החינוך של משרד החינוך בתשפ"א. **שנתון סטטיסטי לישראל 2022 (שנתון 73)**. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- מלאך, ג', וכהנר, ל' (2022). **שנתון החברה החרדית בישראל לשנת 2022**. המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- משרד החינוך (ללא תאריך). במבט רחב - מספרים על החינוך. נדלה ב-10 באוגוסט 2022 מתוך <http://tinyurl.com/5ajrrezd>
- משרד המשפטים (2021). הודעה בדבר מספר המתגייסים. ילקוט הפרסומים 9357, עמ' 2878.
- משרד המשפטים (2022). הודעה בדבר מספר המתגייסים. ילקוט הפרסומים 10443, עמ' 7104.
- פורטנוי, ח' (2007). **אפיון רמת הדתיות באוכלוסייה היהודית על פי זיקה למוסדות חינוך** (נייר טכני מס' 19). הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- צה"ל (2020). **צוות הבדיקה בנושא נתוני גיוס חרדים לצה"ל, דו"ח מסכם** ("דוח נומה").
- צה"ל (2022). הערכת מצב כוח אדם - צבא העם (מצגת אכ"א). דצמבר.

צה"ל (2023). שירות החרדים בצה"ל (מצגת אכ"א - חטיבת התכנות ומינהל כוח אדם בצה"ל), מאי.
<http://tinyurl.com/4atc5f9m>

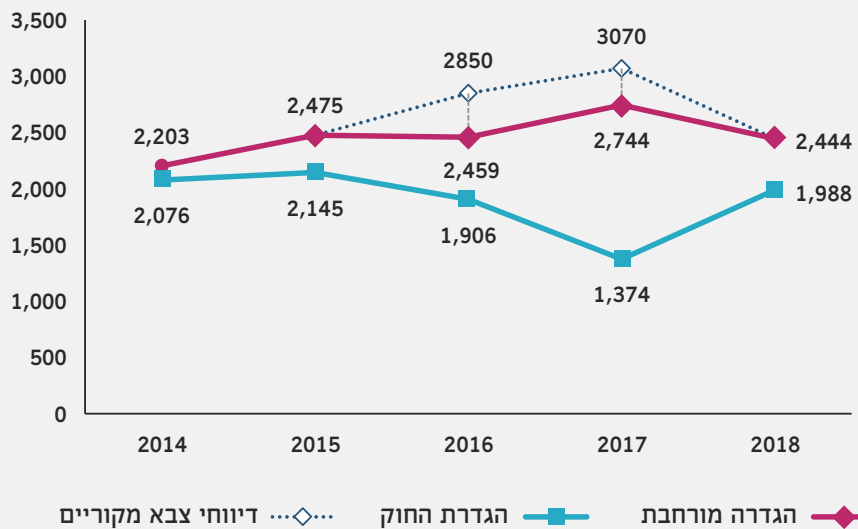
רגב, א', וגורדון, ג' (2021). **מגמות ההצטרפות והעזיבה במגזר החרדי**. המכון הישראלי לדמוקרטיה.

שלזינגר, י' (2023, 10 במאי). מתגייסים על באמת? מאות מהחרדים שרשומים בלשכה - בכלל חזרו בשאלה.
ישראל היום.

ה-נספחים

נספח ה-1: השלמת נתונים

תרשים ה-נ-1 | השוואת הנתונים בדיווחי צה"ל לפני התיקונים בעקבות דוח נומה ואחריהם

מקור: צה"ל, 2020.

**לוח ה-נ-1 | שיעור המשרתים ושיעור היוצאים
מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי בחלוקה לקבוצות גיל**

היוצאים מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי (נתוני תרשים ה-5)	המשרתים (נתוני תרשים ה-3)				
	כלל בעלי רקע חרדי	חרדים מבית	יוצאים	סטטיסטי	קבוצות גיל
52.0	13.0	7.1	57.9	%	54-20
8.0	2.0	1.6	8.4	±	
151	1,096	960	136	N	
	9.4	3.3	51.7	%	24-20
	3.5	2.3	16.6	±	
	277	239	38	N	
71.7	11.8	3.8	63.0	%	29-20
11.0	2.8	1.8	11.2	±	
67	521	445	76	N	
50.4	13.4	7.5	60.1	%	39-25
10.8	2.7	2.3	11.6	±	
85	600	528	72	N	
37.6	14.1	9.8	52.1	%	54-30
10.5	2.9	2.6	13.0	±	
84	575	515	60	N	

נספח ה-2: חישוב שיעור המתגייסים השנתי לפי נתוני צה"ל

לוח ה-נ-2 מציג את מספר המתגייסים מרקע חרדי לפי דיווח צה"ל בחלוקה לפי הגדרת החוק ובהגדרה המורחבת. נתונים אלו נורמלו למספר הגברים שבכיתה י"א למדו במוסד חינוך בפיקוח חרדי. הנרמול נעשה לבוגרי כיתה י"א, שכן אצל בנים במעבר לכיתה י"ב יש נשירה גבוהה ממוסדות המסווגים כמוסדות בפיקוח חרדי - שבחלקה הגדול אינה אלא מעבר מישיבה קטנה לישיבה גדולה (למ"ס, 2022).²¹ ההערכה של שיעור המתגייסים נעשתה על בסיס שתי הנחות (טווחי הגיל הם בהנחה שבנים חרדים בסוף כיתה י"א הם בני 16-17).

- סף תחתון: מספר המתגייסים מנורמל למספר הגברים בוגרי חינוך חרדי בני 19-20.
- סף עליון: מספר המתגייסים מנורמל למספר הגברים בני 24-25.

לדוגמה, בשנת השירות 2021 מספרם של בוגרי החינוך החרדי בני 19-20 הוא מספר הבנים שבשנת הלימודים 2019 היו בכיתה י"א בבתי ספר שבפיקוח חרדי, ואילו מספרם של בני 24-25 הוא מספרם של התלמידים שהיו בכיתה י"א בשנת הלימודים 2014. בחישוב נעשתה התאמה לכך ששנת הלימודים גבוהה בשנה משנת הגיוס. השנה בשנת הלימודים תואמת את השנה הקלנדרית של סוף השנה, ואילו שנת הגיוס היא השנה הקלנדרית של תחילת השנה (למשל שנת הלימודים 2022 הסתיימה ביוני 2022 ואילו שנת הגיוס 2022 החלה ביולי 2022).

לוח ה-נ-2 | מספר המתגייסים השנתי מרקע חרדי לפי נתוני צה"ל ושיעורם מתוך בעלי רקע חרדי (מקורב)

מספר בוגרי החינוך החרדי ⁴		שיעור המתגייסים סף עליון ³		שיעור המתגייסים סף תחתון ²		מספר המתגייסים ¹		שנה
בני 24-25	בני 19-20	הגדרה מורחבת ⁵	הגדרת החוק	הגדרה מורחבת ⁵	הגדרת החוק	הגדרה מורחבת ⁵	הגדרת החוק	
7,489	8,961	12.0		10.0		898		2010
7,728	9,017	16.6		14.2		1,282		2011
8,557	9,228	16.9		15.7		1,447		2012
8,519	9,879	23.1		20.0		1,972		2013
8,807	9,664	25.0	23.6	22.8	21.5	2,203	2,076	2014
8,961	10,334	27.6	23.9	24.0	20.8	2,475	2,145	2015
9,017	10,638	27.3	21.1	23.1	17.9	2,459	1,906	2016
9,228	11,070	29.7	14.9	24.8	12.4	2,744	1,374	2017
9,879	11,517	24.7	20.1	21.2	17.3	2,444	1,988	2018
9,664	11,917	18.3	12.6	14.9	10.3	1,773	1,222	2019
10,334	12,291	16.5	11.5	13.9	9.7	1,710	1,193	2020
10,638	12,941	16.1	11.1	13.2	9.2	1,713	1,185	2021

1. מספר המתגייסים: עד שנת 2018 - דוח נומה (צה"ל 2020). לשנים 2019-2021 - הצגת אכ"א בדיווח לכנסת (צה"ל 2023). יש לציין שדיווח אכ"א בכנסת על פי הגדרת החוק, זהה לזה המופיע בילקוט הפרסומים (משרד המשפטים 2021, 2022).

2. שיעור המתגייסים סף תחתון: מספר המתגייסים מנורמל למספר הגברים בוגרי החינוך החרדי בני 19-20.

3. שיעור המתגייסים סף עליון: מספר המתגייסים מנורמל למספר הגברים בוגרי החינוך החרדי בני 24-25.

4. מספר בוגרי החינוך החרדי: רשומות משרד החינוך לשנים 2003-2019 מתוך במבט רחב (משרד החינוך, ללא תאריך).

5. הנתונים לשנים 2010-2013 מתייחסים לתקופת טרום החוק שדווחו בהתאם ליעדים שנקבעו בהחלטת הממשלה משנת 2011, ולפיהם כללה ההגדרה "חרדי" תלמידי ישיבות גדולות חרדיות הזכאים לדחיית גיוס לפי חוק טל. בשנים אלה היה אופן הספירה שונה מהותית מהספירה לאחר החלת החוק, ונכללו בה גם המתגייסים ללא זיקה חרדית ששירתו במסלולים המיועדים לחרדים. נתונים אלה נתפסים מהימנים פחות (צה"ל, 2020).

21. ישיבה קטנה היא כינוי לישיבה חרדית לנערים בכיתות ט'-י"א שאינה משלבת לימודי חול. ישיבה גדולה היא כינוי חרדי לישיבה גבוהה חרדית, שאליה עוברים בסיום הלימודים בישיבה קטנה. קיימות כמה ישיבות תיכוניות חרדיות שבהן הלימודים מתקיימים עד כיתה י"ב.

נספח ה-3 חישוב שיעור הגיוס הצפוי

שיעור גיוס צפוי הוא שיעור גיוס כולל - המכליל הן את המשרתים (שירתו אי פעם) והן את הצפויים להתגייס בעתיד מתוך קבוצת הגיל הרלוונטית או קבוצת שנתון לידה. לגבי מבוגרים לאחר גיל הגיוס, שיעור המשרתים שווה לשיעור הגיוס הצפוי, ואילו בכל האמור בצעירים, הנתונים אינם זמינים לנו, ולכן על בסיס נתוני שיעור המשרתים נעשו הנחות על שיעורי הגיוס הצפוי בקרב חרדים מבית D_h , בקרב היוצאים D_y , וכן הנחות על שיעור היוצאים מתוך כלל בעלי רקע חרדי p (להרחבה על ההנחות ראו בסעיף ה-4.1 למעלה).

על בסיס הנחות אלה חושב שיעור הגיוס הצפוי של גברים מרקע חרדי:

$$D_{hb} = (1 - p)D_h + pD_y$$

ושיעור היוצאים מתוך כלל הגיוס הצפוי של בעלי רקע חרדי (חרדים מבית ויוצאים).

$$\hat{D}_y = \frac{pD_y}{D_{hb}}$$

כל הזכויות שמורות לעמותת 'יוצאים לשינוי'
רח' הרברט סמואל 2, ירושלים

אתר דוא"ל לתמיכה